ОСИП ГОЛИНСЬКИЙ

ВЕКСЕЛЬ І ЧЕК
У ПРАКТИЦІ

ДРУГЕ, ДОПОВНЕНЕ ВИДАННЯ

УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО

КРАКІВ 1944 ЛЬВІВ

ОСИП ГОЛИНСЬКИЙ

ВЕКСЕЛЬ І ЧЕК
У ПРАКТИЦІ

ДРУГЕ, ДОПОВНЕНЕ ВИДАННЯ

УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО

КРАКІВ 1944 ЛЬВІВ

ВЕКСЕЛЬ У ПРАКТИЦІ.

Накладом „Українського Видавництва“, Краків, Райхсштрассе ч. 34.
Друк: „Нова Друкарня Денникова“ п. н. упр. Краків, Ожешкової 7.
Verlag: „Ukrainischer Verlag“ G.m.b.H. Krakau, Reichsstrasse 34.
Druck: Neue Zeitungsdruckerei, Tr. Verw. Krakau, Orzeszkowagasse 7.

ПОХОДЖЕННЯ ВЕКСЕЛЯ.

Велика західно-европейська торгівля, що поважно розрослася в добі хрестоносних походів, зосереджувалася майже виключно на торгах і ярмарках. Приїздили туди купці з усіх сторін світу та привозили з собою продукти своїх країв і міст або на продаж за готівку, або на обмін.

Однак ведення такої торгівлі насувало великі трудноші. При тодішніх відносинах не дуже безпечно було возити з собою товари, а ще гірше — гроші. Але ще більшою перешкодою в розвитку торгівлі була різноманітність грошей. Італія, що займала тоді в торгівлі перше місце, була розбита на малі держави, а кожна з них вибивала інші монети. Коли ж додамо, що і в інших европейських краях було не багато краще, то зрозуміємо, що знати вартість кожної монети, які ще дуже часто фальшовано, було для купця, який тим окремо не займався майже неможливо.

Тому незабаром витворився окремий рід купців, що за певною винагородою міняли приїжджим гроші, або сирові шляхетні металі на монети, які мали обов'язкову силу в даній місцевості. Від німецького wechseln, зн. міняти, називано їх векселярами. В італійських містах векселярі заснували спілки, що їх провідники вирішували спори між членами спілки і дуже скоро зачали поширювати свої впливи з Італії на Францію, Голяндію і Німеччину.

З розростом підприємств зростав також обсяг діяння векселярів. Згодом зачали вони займатися не лише обміном грошей на місці, але й усякими банковими інтересами, а головно переказуванням грошей з одної місцевости до другої. Коли, напр., якийсь купець вибирався на ярмарок до віддаленої місцевости, то вплачував векселяреві в своєму місці замешкання певну суму грошей, на що одержував посвідку-документ, в якім векселяр зобов'язувався виплатити відповідну суму на ярмарку в тамошніх грошах або особисто, або за посередництвом іншого векселяра.

Тому що тут ішло про обмін грошей, такий документ дістав назву векселя, при чому бачимо, що найстаршим родом векселя був вексель ярмарковий.

Переказування грошей та рівночасний їх обмін виявились дуже корисними для торгівлі також поза ярмарками. Тому ввійшли в ужиток векселі платні і в інших порах та в не ярмаркових місцевостях. У дальшім розвитку виявилося зайвим, щоб той, хто виставляє вексель, одержував за нього дійсно готівку; всяка інша вартість (товари, вартісні папери і т. ін.) могла також уважатись за рівновартість векселевої суми.

Найстарший вексель, що його слід стверджено, був виставлений у Пізі 1193 року. До наших часів зберігся в цілості вексель із 1384 року такого змісту:

В ім'я Боже!

До Пана Антона Льоренцо
в Ґенуї.

Пане, за цей перший вексель заплатіть в 30 днів після його пред'явлення Панові Антонові Ґрілло 576 фльоренів і 21 су ґенуезьких; вони є рівновартістю 303 лірів і 15 барсельонів, які я одержав, рахуючи фльорен по 15 су; тому прошу Вас, щоб Ви це добре та у властивім часі виконали.

Ваш
Раймундо Сальватор.

Сьогодні вексель є вже важним платничим засобом, з допомогою якого можна вести розрахунки і в близьких місцевостях і в заморських краях. Що раз більше людей уживає векселя, і тому опрацьовано окремі векселеві закони, які мають на меті дати тому, хто приймає вексель, найбільшу певність, що векселеве зобов'язання буде виконано. Всі векселеві закони передбачують видання судового присуду на несолідного довжника в значно коротшій і простішій дорозі, ніж це має місце в невекселевих спорах. Одначе той самий закон накладає на векселевих вірителів обов'язок точно додержуватись приписів і правних реченців, коли доходять своїх претенсій, і тому кожний, хто має справу з векселями мусить ґрунтовно ознайомитися з векселевим законом даного краю, щоб уникнути великих втрат.

ЗАКОННІ ВЕКСЕЛЕВІ ВИМОГИ.

Вже середньовічні векселярі зобов'язувалися в тодішніх примітивних векселях виплатити готівку, або особисто, або за посередництвом іншого векселяра. Коли векселяр зобов'язувався заплатити особисто, то такий вексель називався власним, коли ж доручав виплату іншому векселяреві, як у вищенаведеному прикладі, то це називалося трасованим векселем. У торговельнім обороті трасовані векселі мають значно більше значення, тому їх обговоримо в першу чергу.

Трасований (переказовий) вексель — це документ, в якім виставник (трасант) доручає довжникові (трасатові), щоб належну суму виплатив в означенім місці і часі або йому самому, або третій особі. Згідно з польським законом з 11. травня 1936 року, що має тепер обов'язкову силу на землях Генеральної Губернії, трасований вексель повинен містити в собі оці о с н о в н і або п р а в н і вимоги, без яких був би неважний.

1. *Означення місця і дати виставлення векселя.*

Місце і дату виставлення векселя пишемо з лівого боку вгорі. Дата повинна бути подана точно, а саме: день, назва місяця і рік. Подання місяця числами треба уникати тому, що через додання числа або риски можна таку дату легко змінити, напр., 7. 2. на 7. 12., а ще легше змінити римські числа II на III або V на IV чи VI. Коли б не було місця виставлення, а була подана якась місцевість при прізвищі виставника, то вона вважається місцем виставлення. Вексель з двома датами виставлення, з неясною датою виставлення („На Різдво") або без місця виставлення і подання місцевости при прізвищі виставника — неважний.

2. *Визначення реченця платности.*

Реченець платности мусить бути точно визначений і один для цілої векселевої суми. Вексель, на підставі якого сплата векселевої суми мала б відбуватися ратами, був би неважний.

Дату платности можна різно визначити і щодо цього розрізняємо:

а) векселі зі стислим реченцем платности: напр. „дня 4. грудня 1943",

б) датові векселі, коли реченець платности припадає на якийсь час, рахуючи від дати виставлення: напр. „за два місяці від дати". Отже, вексель виставлений 2. жовтня, є платний 2. грудня, тому що платність повинна відповідати числом даті виставлення. Коли б такого дня не було, то беремо день попередній. Тому вексель виставлений 30. січня з датою платности „за один місяць", в дійсності платний 29. чи 28. лютого. Коли подано „за два і пів місяця", то завжди насамперед рахуємо цілі місяці, а щойно потім рахуємо 15 днів. Коли вексель платний „за два тижні", то платність випадає на той день, який своєю назвою відповідає дневі виставлення. (Вексель був виставлений в суботу, то й платний він у суботу).

Коли день платности припадає на неділю або признане законом свято, то днем платности вважається наступний будній день.

в) пред'явні векселі платні в кожній хвилині за пред'явленням трасатові, одначе не пізніше як в 6 місяців від дати виставлення.

г) часово — пред'явні векселі платні в якийсь час після пред'явлення трасатові. „Чотирнадцять днів після пред'явлення".

Вексель без означеної дати платности вважається платним за пред'явленням.

Вексель, який має кілька реченців платности, або на якім реченець платности точно не зазначений, уважається неважним. Неважний так само вексель, на якім (через помилку) дата платности раніша від дати виставлення.

3. Безумовне доручення виплати означеної грошової суми.

В цій постанові містяться одночасно два накази: Доручення заплати не може бути обмежене ніякими умовами (напр.: „якщо одержите товар") і може відноситися лише до грошей, а не до товарів чи інших вартостей. Давніше можна було виставляти векселі на довільну краєву або закордонну валюту.

На основі розпорядку Президента кол. Польської Держави з дня 12. червня 1934 р. застереження платности векселя у чужій валюті вважається неіснуючим, якщо вірительність була платна на терені кол. Польщі. Закони Генеральної Губернії також забороняють виставляти векселі на чужу валюту. Грошова сума мусить бути точно означена, а для усунення можливости фальшування суми існують окремі звичаєві вимоги.

4. Слово „вексель" в самім змісті документу, в мові в якій його виставлено.

Отож не досить написати слово „вексель" у заголовку, або десь збоку, бо в цей спосіб можна б підробити вексель з якогось іншого документу, що не був виставлений як вексель, а тут іде про те, щоб усім, які цей документ дістануть у руки, звернути увагу, що це є вексель.

5. Назва особи, що на її річ або доручення заплата має бути виконана.

Цю особу називаємо ремітентом. Закон говорить виразно, лише про прізвище, а згідно з обов'язуючим звичаєм подається також ім'я ремітента. Не вистачить найточніший, навіть, опис особи ремітента („Голова Надзірної Ради Центросоюзу"), тільки мусить бути подане його прізвище. Неважний був би також вексель „на пред'явника".

Часом виставник не знає ще, кому схоче віддати вексель і, як ремітента називає самого себе. Такі векселі називаються „на власне доручення".

6. Назва особи, що має заплатити (трасата).

Тут треба мати на увазі або прізвище фізичної особи, або назву торговельної фірми, як правної особи. Правда, закон не згадує про ім'я трасата, але згідно з прийнятим звичаєм пишемо його разом з прізвищем. Вексель може бути виставлений на кількох трасатів разом. Прізвище трасата поміщуємо звичайно з лівого боку під змістом векселя як адресу.

7. Зазначення місця платности.

Звичайно зазначуємо місце платности векселя на передній сторінці під адресою трасата, словами „Платний у Львові". Одначе зовсім вистачить, коли при назві трасата подано його місце замешкання, бо тоді вважається це одночасно місцем платности.

Неважний той вексель, на якім місце платности непевне, напр., „Платний в кожнім місці", або коли подано кілька місць платности разом (напр.: у Львові і в Коломиї).

8. *Підпис виставника.*

Підпис виставника мусить бути власноручний і повинен находитися на передній сторінці векселя. Не вистачить тут печатка і машиновий друк. Хто не вміє писати чи не може з причини каліцтва, той дає знак, що мусить бути стверджений нотарем або громадською управою (леґалізований). Може його також підписати інша особа, якої підпис має бути стверджений нотарем або громадською управою, з зазначенням, що ця особа підписалася на бажання неписьменного або такого, що не може писати. Тому, що може бути більше осіб з тим самим прізвищем, треба подавати в підписі також ім'я, хоч закон цього виразно не вимагає.

Обговорені правні вимоги конечні, і брак хоч би одної з них спричинює неважність векселя. Неважний був би також вексель, який інакше формулував би векселеве зобов'язання: напр., платний на рати, вексель з якиминебудь застереженнями щодо заплати і т. п.

Щодо відсотків, то їх застереження має значення лише при пред'явних і часово-пред'явних векселях. Такий вексель, який може бути пред'явлений до заплати впродовж 6 місяців, може мати застереження щодо опроцентування векселевої суми, напр., „разом з 12% від дня. ....". Тут можна вставити або дату виставлення, або місяць чи два пізніше. Застереження щодо відсотків на інших векселях (зі стислим реченцем платности, датових) вважається не написаним, а це значить, що таке застереження не спричинює неважности векселя, але в реченці платности трасат має обов'язок заплатити лише векселеву суму.

ЗВИЧАЄВІ ВЕКСЕЛЕВІ ВИМОГИ.

Крім наведених правних вимог витворило довголітнє уживання окремі звичаєві, або банкові вимоги, які щоправда, не конечні під загрозою неважности векселя, але ніяка банкова установа не схоче без них векселя прийняти. Мають вони на меті перешкодити фальшуванню векселя, пояснити відношення між окремими особами на векселі тощо.

1. *Подвійне написання векселевої суми, раз числами, другий раз словами.*

Згідно з прийнятим звичаєм, числами пишемо векселеву суму з правого боку вгорі, а словами — в змісті векселя. Хоч закон цього виразно не вимагає, проте беручи на увагу існуючі звичаї передбачує, як треба поступати в тому випадку, коли б виявилось, що ці суми між собою різняться. Отже, коли одна сума була написана числами, а друга словами, то важна та, що написана словами, бо таку завжди важче сфальшувати. Коли обидві були написані числами, або обидві словами, то з них важна менша, бо ніхто не буде фальшувати векселя на меншу суму.

2. *Зазначення кількости виставлених примірників, які лише раз обов'язують трасата.*

Звичай виставляти трасований вексель у кількох примірниках походить з тих часів, коли, висилаючи вексель до Америки чи взагалі за кордон, не було певности, чи він дійде. Тоді найближчою поштою (чи кораблем) висилано другий примірник, але самозрозуміло, що обов'язкову силу мав лише один з них. Щоб такі два примірники відрізнити один від одного, пи-

шеться в тексті „пріма", „секунда", або по-українськи „перший", „другий". Сьогодні хоч і не маємо наміру виставляти другий примірник, подаємо в змісті „пріма" або „перший".

3. *Примітка щодо доручення.*

Закон каже виразно, що ремітент має право перенести власність векселя на іншу особу; це одна з найважніших властивостей цього документу, бо в цей спосіб більша кількість претенсій може бути одним векселем заспокоєна. Звичайно це право ремітента означується словами „на доручення", перед його прізвищем.

Однак це не конечне, бо і без тих слів може ремітент перенести власність векселя на іншу особу. Тільки тоді, коли виставник хоче виразно заборонити переношення власности векселя, він пише „не на доручення".

4. *Примітка щодо валюти пояснює, що дістав виставник від ремітента за те, що тепер дає йому вексель.*

Коли, напр., виставник одержав товари від ремітента, то пише „вартість у товарах", коли готівку, то— „вартість у готівці", або загально „вартість одержано".

Часом виставник дає вексель особі, з якою не в'яжуть його ніякі маєткові відносини, а робить це лише на доручення свого вірителя. Тоді пишеться в примітці щодо валюти „вартість у рахунку Н. Н." (прізвище доручника), і такий вексель називається к о м і с о в о ю р е м е с о ю,

5. *Примітка щодо покриття пояснює трасатові, на чий рахунок має вставити векселеву суму.*

Звичайно пишеться коротко „і вставите на рахунок", пропускаючи слово „мій" чи „наш".

Коли виставник трасує вексель на когось з доручення свого довжника, то пише „і вставите на рахунок Н. Н.". Це так зв. к о м і с о в а т р а т а.

6. *Примітка щодо повідомлення.*

Коли виставник виставляє вексель, то повідомляє про це звичайно трасата окремим листом. Тоді пише на векселі „за повідомленням". Одначе це не завжди потрібне, бо часом трасат ще перед виставленням векселя знав, що такий вексель буде виставлений, або трасат був присутній при виставленні векселя; тоді пишеться „без повідомлення".

Стемплювання векселя. Найчастіше виставляємо векселі на урядових формулярах (бланкетах), які вже мають видрукувану стемплеву оплату. Оплата від 1-го лютого 1942 року така:

до зл. 200.— векселевої суми	0,20 зл.
за кожних дальших повних або надпочатих зл. 100.—	0,10 зл.

без огляду на час обігу векселя.

Кавційні векселі, на яких не виповнено векселевої суми, мають все бути остемпльовані на 30 зл.

Коли не можна вжити урядового бланкету, треба або наліпити стемплеві значки, які касує (уневажнює) нотар чи скарбовий уряд (кооперативи можуть одержати дозвіл касувати стемплі на своїх векселях), або вплатити відповідну суму в готівці в скарбовім

уряді, який ствердить це на відворотній стороні векселя.

Оплату треба скласти перед уміщенням на векселі першого підпису. За неостемплювання або недостатнє остемплювання відповідають солідарно всі підписані на векселі особи і посідач векселя. Кара рівняється 25-кратній належності, а крім цього треба внести властиву оплату. Отже, коли хтось пустив в обіг неостемпльований вексель на 500 зл., — заплатить кару 12.50 зл. (властива належність зл. 0,50×25=зл. 12.50).

Практичний приклад:

Микола Кремінь з Солотвини купив у кооперативі „Добробут" у Богородчанах 15. лютого 1943 р. січкарню. Частину сплатив готівкою, а решту в сумі зл. 200.— зобов'язався внести за два місяці. Доставник сільськогосподарських машин для кооперативи (фабрикант) дуже рідко дозволює її покористуватися непокритим кредитом, а здебільша жадає векселевого покриття. Коли візьметься на увагу, що чим більше підписів на векселі, тим він певніший, не бере фабрикант від кооперативи її власних векселів, а радше бажає мати векселі, виставлені її відбирачами. Тому дня 1. березня кооператива трасує на нього вексель, щоб покрити свої зобов'язання в П. С. К. в Станиславові. (Взір на стор. 17-ій).

Богородчани, дня 1. березня 1943 р. *На зл. 200.—*

Дня 15. квітня 1943 р. заплатите за цей перший вексель на доручення Повітового Союзу Кооператив у Станиславові суму

злотих двісті

Вартість у товарах і вставите на рахунок за повідомленням.

ВП.
Микола Кремінь
Солотвина

ДОБРОБУТ
Кооп. з обм. порукою
в Богородчанах

Макар вр., Грабовецький вр.

Як бачимо, на цім векселі находиться в моменті виставлення підпис одної особи, тобто виставника (кооператива „Добробут"), підписаного згідно зі статутом, (через відтиск печатки і підпис двох членів управи).

Вручаючи цей вексель ремітентові П. С. К. у Станиславові виставник бере на себе відповідальність супроти нього, що трасат Микола Кремінь прийме вексель і в означенім реченці заплатить. Від відповідальности за приняття-акцепт (див. нижче) може виставник звільнитися допискою „без відповідальности", „без обліґа", а допискою „без протесту" або „без коштів" звільняє посідача від обов'язку подавати протест з причини неприняття векселя. Ніяким способом не може виставник векселя звільнитися від відповідальности за заплату. Всякі застереження в тім напрямі уважаються за ненаписані, тому що виставник є головною особою векселя, доки трасат ще його не прийняв.

АКЦЕПТ ВЕКСЕЛЯ.

Саме виставлення на когось векселя не зобов'язує його ще до заплати. Коли виставник, ремітент чи інший посідач векселя хоче впевнитися, що вексель буде в реченці заплачений, повинен пред'явити його трасатові до приняття (до акцепту). Може це зробити кожночасний власник векселя, а навіть кожна особа, що має його в руках. Місцем пред'явлення до акцепту є місце замешкання трасата і льокаль його підприємства, а щойно тоді, коли він не має підприємства, — його приватне мешкання.

Акцепт має бути зроблений у письмовій формі, і то на першій сторінці векселя, байдуже в котрім місці. За акцепт уважається сам підпис трасата. Згідно з прийнятим звичаєм трасат має підписатися повним

ім'ям і прізвищем, під підписом виставника. Чи будуть додані слова: „приймаю", „акцептую", „як акцептант", чи ні, це зовсім байдуже. Одначе закон виразно вимагає, щоб на часово-пред'явних векселях була, крім підпису, написана дата акцепту, бо щойно від неї рахується дата платности.

Трасат може вимагати, щоб йому наступного дня по першім пред'явленні векселя подано його другий раз до акцепту. Цей час 24-ох годин закон признає трасатові як час до надуми.

Від тої хвилини, коли трасат поклав на векселі свій підпис, бере він на себе безумовний обов'язок заплатити вексель у визначенім реченці. Тому не вільно йому робити ніяких застережень щодо змісту векселя, з винятком акцепту векселя не на повну суму, а лише на її частину. Тоді відповідає лише за ту суму, на яку вексель акцептував. Всякі інші застереження вважаються відмовою акцепту, а посідач векселя повинен тоді подбати про нотаріяльний документ, що стверджував би відмову акцепту. Акцепт невідкличний, хіба що трасат перекреслив свій підпис, перш ніж віддав вексель посідачеві. Одначе й тоді він відповідає за заплату, якщо котрунебудь з підписаних на векселі осіб повідомив письмово, що вексель прийняв.

ВЛАСНИЙ ВЕКСЕЛЬ.

При трасованім векселі виступають три особи: виставник, трасат і ремітент.

В західній Европі та в З'єдинених Державах Півн. Америки цей вексель майже єдино вживаний у торговельнім обороті. На терені кол. Росії і в державах Пів-

денної Америки, а також у некупецьких колах інших країв частіше вживаний власний вексель.

Власний вексель, називаний також соля, це документ, в якім довжник (виставник) зобов'язується заплатити вірителеві (ремітентові) певну суму в означенім місці і часі.

У власнім векселі виступають лише дві особи: виставник і ремітент, тому що він спирається не на переказ, а на власне зобов'язання виставника. Отже відпадає особа трасата, а відповідно до того змінюється також зміст самого векселя, бо замість доручення заплати є власне приречення виставника. Коли візьмемо на увагу ці зміни, то зміст власного векселя не різниться від змісту трасованого векселя.

Як і там, коли не подано реченця платности, вексель уважається платним за пред'явленням. Коли не подано місця виставлення, уважається ним місце, подане на векселі при прізвищі виставника. Щодо місця платности, то коли його виразно не названо, уважається місце виставлення воднораз місцем платности та місцем замешкання виставника. Щойно тоді, коли не подано місця виставлення, а при прізвищі виставника також не названо ніякої місцевости, вексель неважний.

Відповідальність виставника власного векселя така сама, як акцептанта трасованого векселя. Коли йде про часово-пред'явні векселі, тобто платні якийсь час після пред'явлення, то треба передати вексель виставникові до візи (про акцепт тут не може бути мови) для ствердження, що саме цього дня вексель йому пред'явлено. Віза має бути датована і від цієї дати рахується день платности.

При звичаєвих векселевих вимогах відпадає передовсім примітка щодо покриття та повідомлення, тому

що тут акцептант сам векселево зобов'язаний і не потребує нікого про це повідомляти. Нема ні звичаю ні потреби виставляти власні векселі в більшій кількості примірників, тому перед словом „вексель" пишемо „единий", або „соля".

У вищеподанім прикладі довжник Микола Кремінь виставив би сам вексель, а ремітентом був би його віритель, тобто кооператива „Добробут" в Богородчанах.

Цей вексель звучав би так:

Солотвина, дня 1. березня 1943 р. *На зл. 200.—*

Дня 15. квітня 1943 р. заплачу за цей соля вексель на доручення Коопер. „Добробут" в Богородчанах суму

злотих двісті

Вартість у товарах.

Микола Кремінь вр.

Платний в Солотвині, вул. Церковна 7.

ДОМІЦИЛЬ

Між правними векселевими вимогами було сказано, що найчастіше місцем платности є місце замешкання трасата. Буває часом вигідніше означити місце платности різне від місця замешкання трасата; таке означення місця платности називається доміцилем, а вексель, що на ньому місце платности різне від місця замешкання трасата — доміцильованим.

Коли, напр., трасат мешкає в місцевості, яка не має ні поштового уряду, ні ніякої кредитової чи торговельної установи, тоді було б посідачеві векселя дуже незручно стягати від нього векселеву суму, бо хіба мусів би особисто до нього їздити. Знаючи про це виставник вже заздалегідь зазначує, що цей вексель має бути заплачений, наприклад у найближчім поштовім уряді, чи повітовому місті. Тоді пише:

Вп. Пан

Михайло Калимон

в Грабівці

Платний в Богородчанах.

Такий доміциль, де означено лише місце платности, не назвавши особи, яка в тім місці має заплатити (Михайло Калимон, трасат, мешкає в Грабівці), називається неповним.

Доповняти його може — але не мусить — трасат, коли вексель буде йому пред'явлений до акцепту. В такім випадку може він акцептуючи вексель дописати: *в кооперативі „Добробут"*. Коли в доміцилі вказана також особа, яка в тій місцевості має за вексель заплатити, тоді це повний доміциль. Якби трасат не подав

особи, яка в означенім місці має за вексель заплатити, то вважається, що він сам зобов'язався до заплати в означеній місцевості.

Належне трасатові право доповняти доміциль є одним з винятків від постанови, що акцепт не може вводити ніяких змін у зміст акцептованого векселя. Одначе акцептантові не вільно подати інше місце платности, ніж те, яке подав виставник, тому що це було б обмеженням прав виставника. Коли вексель платний у місці замешкання трасата, то останній може при акцепті подати особу, яка за вексель заплатить (напр., банк, у якім трасат має своє конто).

ІНДОС.

Ремітент, одержавши від виставника вексель, може або задержати його в себе аж до дня платности і тоді пред'явити акцептантові до заплати, або вручити свойому вірителеві на покриття довгу, або просто продати вексель якомусь банкові, що відрахувавши собі відсотки (дисконт) виплатить йому раніше векселеву суму.

Переношення власности на іншу особу (в цім випадку на вірителя чи на банк) відбувається через індос. Індос це примітка, написана на відворотній стороні (хребті) векселя, якою одна особа — індосант — переносить власність векселя на другу — індосатаря. Слово „індос" походить від італійського in dosso, in dorso тобто „на хребті", тому що звичайно індоси пишемо на відворотній стороні векселя. Одначе написання індосу на передній сторінці векселя зовсім не зменшує його значення. Часто вживається замість „індос", слово жиро (колесо), що говорить про обіг векселя. Тоді того, хто відступає вексель, називаємо жирантом,

а того, на чию власність вексель переходить, жиратарем.

Як уже вище сказано, кожний вексель може бути індоссований, хіба що виставник заборонив виразно ремітентові індосувати словами „не на доручення" або подібними, але не вистачить написати „лише Повітовому Союзові Кооператив у Станиславові", тому що заборона мусить бути виразна.

Індос мусить бути безумовний, а всякі умови, від яких індос зроблено залежним, уважаються ненаписаними. Отже не має ніякого значення увага: „відступаю Петрові Дорожинському, якщо мені доставить товар".

Індос на частину векселевої суми (частинний) неважний, бо коли б так вексель на зл. 1.000 — відступлено чотирьом особам по зл. 250.—, то кожна з них мусіла б до викснування своїх прав з векселя одержати його, а це було б неможливе.

Так само як вексель, так і індос „на пред'явника" був би неважний.

Часом на однім векселі є так багато індосів, що вони не можуть поміститися на звичайнім векселевім блянкеті. Тоді доліплюємо листок паперу, на якім на передній сторінці виписуємо головні властивості векселя, тобто суму, дату платности та прізвище й адресу акцептанта, щоб можна було зорієнтуватися, до якого векселя цей листок належить, коли б він припадково відліпився. На відворотній сторінці пишемо дальші індоси. Цей доліплений листок називається продовженням, або сфранцузька альонжею.

Індос, що переносить власність векселя на іншу особу, називається в л а с т и в и м. Власник векселя часом хоче дати іншій особі лише уповноваження до

виконання деяких чинностей як своєму заступникові і тоді індосує на нього вексель невластивим індосом.

Властивий індос може бути:

а) повний, коли в нім находиться прізвище індосатаря, примітка щодо доручення і валюти, місце і дата індосування та підпис індосанта.

б) неповний (називаний також з італійська in bianco коли має лише підпис індосанта.

Хто одержав вексель дорогою неповного індосу, може його виповнити своїм прізвищем або прізвищем іншої особи, може без виповнювання попереднього індосу індосувати далі повним чи неповним індосом, а також може перенести власність векселя на іншу особу без виповнювання індосу та без дальшого індосування.

Невластивий індос мусить бути завжди повний і повинен точно вказувати, до якої векселевої чинности індосатар уповноважений.

Приклад:

П. С. К. в Станиславові, що одержав вексель від кооперативи „Добробут" у Богородчанах відступає його „Центросоюзові" у Львові, за побрані товари. „Центросоюз" продає (дисконтує) його в „Центробанку". а „Центробанк" пересилає до Кооперат. Банку „Віра" в Солотвині, щоби стягнути готівку від трасата Миколи Кременя. Кооп. Банк „Віра" підтверджує трасатові, що одержав векселеву суму.

Відворотну сторінку цього векселя відтворює взір поданий на стор. 26-ій.

За нас на доручення Союзу Кооперативних Союзів „Центросоюз" у Львові.

Вартість у товарах.

Станиславів, 8. березня 1943 р.

ПОВІТОВИЙ СОЮЗ КООПЕРАТИВ
Кооп. з обмеженою порукою
в Станиславові

Трач вр., Карпинець вр.

Союз Кооперативних Союзів
ЦЕНТРОСОЮЗ
Коопер. з відповід. уділами
у Львові

С. Герасимович вр., М. Творидло вр.

За нас у заступстві Коопер. Банк „Віра" в Солотвині.

Вартість до інкаса.

Львів, 10. квітня 1943 р.

Центральний Кооперативний Банк
ЦЕНТРОБАНК
у Львові

Др. Левицький вр., Саєвич вр.

Заплачено.

Солотвина, дня 15. квітня 1943 р.

Кооперативний Банк „ВІРА"
Кооп. з обмеженою порукою
в Солотвині

Боднар вр., Мацук вр.

Перший індос повний, другий неповний, а індос Центробанку невластивий тому, що уповноважує індосатаря (Кооп. Банк „Віра" в Солотвині) лише до заінкасування векселевої суми, яку має звернути Центробанкові.

Коли з якихнебудь причин Кооп. Банк „Віра" не міг виконати доручені йому чинності, то може індосувати вексель далі, але, коли не був сам власником, не може, очевидно, перенести власности векселя на іншу особу, лише може її уповноважити до виконання тих чинностей, які сам мав виконати.

Бувають випадки, що власник векселя хоче дати його своєму вірителеві як застав на забезпечення його претенсій. Коли б він заіндосував вексель властивим індосом, то віритель міг би індосувати вексель далі, що часом не вигідне. Тому закон дозволяє додати в індосі: „валюта на забезпечення", „валюта взастав", або інші слова, що означали б застав. Такий індос називається заставним. Індосатар може тоді виконувати всі права, які зв'язані з посіданням векселя (домагатися заплати, зладити протест, скаржити і т. д.), лише не може перенести власність векселя на іншу особу. Як бачимо заставний індос належить також до невластивих.

Індосант (жирант) відповідає всім своїм наслідникам, подібно як виставник векселя, за прийняття і заплату векселя, або за платничу здібність трасата. Одначе його відповідальність умовна і зачинається щойно тоді, коли трасат не прийняв векселя, попав у конкурс, чи не заплатив векселя в установленім реченці, а цю обставину стверджено протестом. Тоді індосант має заплатити векселеву суму разом з усіма витратами.

Індосант має можливість звільнити себе від відпо-

відальности, додавши до індосу слова „без відповідальности", або „без обліґа". Такий індос називається кваліфікований. Одначе це застереження має значення лише для нього самого — це значить, що його попередники, не зважаючи на це застереження відповідальні супроти його наслідників, якщо в своїх індосах не помістили таких застережень.

ВЕКСЕЛЕВА ПОРУКА

Часом підпис якоїсь особи не дає цілковитої певности, що її векселеві зобов'язання будуть дійсно виконані.

Тоді бере вона собі для скріплення свого підпису поручника. Векселевим поручником може бути і особа, що на векселі не підписана, і така, якої підпис находиться вже на векселі з якогонебудь іншого титулу, крім акцептанта, що і так уже зобов'язаний супроти всіх посідачів векселя.

Поруку зазначуємо на векселі або на продовженні словами „ручу за . . . . ", або рівнозначними, називаючи особу, за яку ручимо та власноручним підписом поручника. Слово „ручу" і виразне названня особи, за яку була дана порука, не конечне і вистачить сам підпис, безпосередньо під підписом особи, за яку хочемо поручити. Коли поручник не вказав за кого ручить, уважається, що дає поруку за виставника.

Векселевий поручник відповідає так, як цей за кого він дав поруку. Зобов'язання поручника буде навіть тоді важне, коли б виявилося, що підпис особи, за яку він ручив, був сфальшований. Натомість доконче треба щоб сам вексель, на якім дано поруку, був формально важний.

Коли на векселі є кілька поручників, то кожний з них відповідає солідарно (неподільно), тобто котрийбудь з поручників мусить, візваний, заплатити цілу векселеву суму з усіма коштами і не може покликуватись на те, що крім нього є й інші відповідальні. Поручник, який заплатив вексель, стає новим правним посідачем векселя і може доходити своїх прав супроти особи, за яку поручив, та її попередників.

Векселева порука збільшує певність векселя через збільшення кількости зобов'язаних векселево осіб. Одначе в практиці вона трапляється рідко, тому що сама конечність поруки кидає погане світло на платничу здібність особи, за яку аж треба було поручити. Частіше виступає прихована порука, коли поручник підписує вексель як виставник або індосант. Тому то в практиці можна часто стрінутися з хибним поняттям, ніби індосант (жирант) це особа, яка нічого спільного з векселем не мала, а підписала його лише як поручник.

ЗАПЛАТА ВЕКСЕЛЯ.

Ремітент або особа, в якої посіданні находиться вексель, має зголоситися до трасата (чи до виставника соля векселя) або в першім дні, коли може домагатися заплати, або в однім з двох наступних будніх днів.

День, коли можна домагатися заплати не все згідний з написаним на векселі днем платности. Коли день платности припадає на неділю або державою признане свято, то як вище згадано першим днем, коли можна домагатися заплати, є наступний будній день. До дальших двох днів не зараховуємо також неділь і свят.

Коли, наприклад, на векселі був назначений день

8. червня, а на той день припадає перший день Зелених Свят, то першим днем, коли можна буде пред'явити вексель до заплати, буде вівторок 10 червня. Це відноситься лише до державних святкових днів. Греко-католицькі святкові дні, не визнані тепер розпорядженням Генерального Губернатора — це будні дні в розумінні векселевого права.

Посідач векселя не має обов'язку приймати заплату перед днем платности.

Вексель пред'являємо до заплати трасатові (виставникові власного векселя), а якщо вексель був доміцильований — доміциліятові.

При заплаті трасат може домагатись видання векселя з підтвердженням про одержання векселевої суми.

Якщо трасат або доміциліят запропонує заплату частини векселевої суми, посідач векселя не може відмовитися її прийняти, а на векселі повинен зробити відповідну примітку. Незалежно від цього, може трасат домагатися окремої посвідки на заплачену частину суми, тому що вексель, як у цілості не заплачений, залишається в руках дотеперішнього посідача. Коли акцептант не може в означенім реченці викупити вексель, то повинен якийсь час перед тим подбати про продовження реченця платности, або про прольонґату. Вона полягає в тому, що акцептант дає новий вексель з такими самими підписами, але з пізнішим реченцем платности, а за час прольонґати платить вірителеві умовлені відсотки.

Якщо від акцептанта не домагалися заплати, то може він внести векселеву суму до судового депозиту місця платности; таким чином він звільняється цілковито від зобов'язання. Раніше внесення до депозиту не звільняє від векселевого зобов'язання.

ДОХОДЖЕННЯ ВЕКСЕЛЕВИХ ПРАВ (РЕҐРЕС)

Якщо правильний обіг векселя дізнає перешкоди таким способом, що трасат відмовить акцепту, стане маєтково непевним або відмовить заплати, то посідач векселя має право звернутися до своїх попередників, які своїми підписами ґарантували, що вексель буде прийнятий і точно заплачений, з домаганням негайної заплати. Це доходження своїх прав супроти попередників називається векселевим реґресом.

Відмова акцепту чи заплати повинна бути стверджена протестом. П р о т е с т, це документ, який виставляє нотар за встановленою законом формою і який стверджує, що певні чинності, потрібні до збереження векселях прав, були виконані та який був їх успіх.

За виготовлення протесту платять таксу, що залежна від висоти векселевої суми.

Протест пишуть або на відворотній стороні векселя, або на окремім листку, що його споюють з векселем в той спосіб, щоб на відворотній сторінці не було вільних місць. Іде про те, щоб через пізніше дописання індосів чи якихсь уваг не змінити змісту векселя.

Один протестовий документ вистачить також тоді, коли візвання відносилося до кількох осіб, зобов'язаних на підставі одного і того самого векселя.

Хто протестує вексель, той уповноважений відібрати заплату і дати підтвердження про її одержання.

Існують різні роди протестів:

а) з причини незаплати, коли трасат або доміциліят відмовив заплати; протест треба зладити в дні платности, або в однім з двох наступних будніх днів; протест передчасний або спізнений є без значення;

б) з причини неприняття, коли трасат відмовив акцепту векселя;

в) з причини браку забезпечення, коли акцептант став платничо непевним, а відмовляє посідачеві векселя забезпечення;

г) з причини невміщення дати акцепту на часово-пред'явлених векселях.

Інші роди протестів обговоримо в відповідних уступах.

Коли посідач векселя через зладження протесту ствердив факт неприняття чи незаплачення, повинен упродовж чотирьох будніх днів повідомити про те свого попередника-індосанта і виставника векселя. Якщо індосант зробив застереження „без витрат", то повідомити його треба впродовж чотирьох будніх днів від дня подання до акцепту чи до заплати. Кожний індосант повинен упродовж двох днів подати до відома свого попередника, що одержав повідомлення про протест векселя і так по черзі аж до виставника.

Це повідомлення попередників називається нотифікацією. Нотифікація має підготовити довжника до реґресових чинностей і дати йому змогу уреґулювати своє відношення до трасата. Хто не повідомить своїх попередників у вищевказанім часі, той не тратить прав з векселя, але відповідає за шкоду, спричинену своїм недбальством.

Якщо індосант не вказав своєї адреси, або адреса є нечитка, вистачить повідомити його попередника. Нема виразно встановленої форми повідомлення; звичайно нотифікують попередників порученим листом. Речинець уважається додержаним, якщо листа, в якім находиться повідомлення, віддано на пошту в законно встановленому часі.

Посідач векселя може домагатися від свого попередника:

а) векселевої суми разом з відсотками, якщо вони були застережені (при пред'явних і часово-пред'явних векселях);

б) законних відсотків від дня платности включно;

в) звороту витрат, зв'язаних із протестом, нотифікацією тощо;

г) комісової провізії, яка, в браку іншої умови, становить найвище 1/6% від векселевої суми.

До нотифікації додається звичайно спис усіх тих витрат, які попередник має заплатити; це т. зв. реґресовий рахунок.

Той, хто викупить вексель разом з витратами свого наступника, може знову домагатися від своїх попередників суми, яку сам заплатив, побільшеної на витрати, відсотки і комісову провізію.

Векселевий довжник може домагатися, щоб йому за заплатою реґресової суми видано вексель, протест і підтверджений рахунок. Викупивши вексель індосант може перекреслити свій індос та індоси своїх наступників. На свого попередника може посідач векселя трасувати новий вексель, званий ритратою, платний за пред'явленням на суму цілої претенсії.

Хто в законно встановленому часі не зладить протесту з причин неприняття або незаплати, або ж на випадок примітки „без коштів" не пред'явить векселя до заплати, той тратить усі права з векселя до індосантів, виставника та інших векселевих довжників з винятком акцептанта. Ця постанова знову змушує ґрунтовно зазнайомитися з векселевими реченцями і додержувати їх, тому що в противнім випадку посідач векселя може звертатися лише до одного акцептанта.

Винятком у тім напрямі є вищі сили, тобто стихійні нещастя (напр.: повінь, землетрус), суспільні явища (війна, загальний страйк) і розпорядження влади (мораторія), але ніколи не можна зараховувати до вищих сил випадки чисто особисті, які відносяться до посідача векселя чи до особи, якій він доручив пред'явити вексель або запротестувати його. Коли на перешкоді стала вища сила, тоді подані реченці продовжуються, а посідач повинен негайно повідомити свого індосанта про заіснування непоборної перешкоди в виконанні обов'язкових векселевих чинностей. Зміст цього повідомлення має бути написаний також на векселеві з поданням місця і дати та підтверджений власноручним підписом посідача. Коли вища сила перестає діяти, посідач повинен негайно пред'явити вексель до прийняття чи заплати, а в разі потреби запротестувати. Якщо вища сила тривала довше, ніж 30 днів від дня платности векселя, то можна в дорозі реґресу звернутися до своїх попередників без презентування векселя і без протесту.

ВЕКСЕЛЕВА ІНТЕРВЕНЦІЯ.

Реґресове поступування значно збільшує витрати, головно тоді, коли ланцюг індосантів довгий, а векселева сума поважна. Крім цього, для підписаних на векселі факт реґресового поступування може мати дуже прикрі наслідки, через захитання їх особистого кредиту. Тому виставник чи індосант можуть вказати особу, яка на випадок потреби має прийняти або заплатити вексель. Це приступлення третьої особи до векселевого відношення називаємо виручениям, або інтервенцією.

Виручником може бути кожна особа, навіть на векселі вже підписана, з винятком акцептанта, якщо 1) трасат відмовив акцепту в цілості або в частині,

2) трасат або виставник власного векселя відмовив заплати, 3) став платничо непевний.

Коли якась особа з власної волі виявляє готовість виконати щось за трасата у вищенаведених випадках, тоді говоримо про добровільну інтервенцію. Одначе частіше виставник або індосант, передбачаючи можливість відмови з боку трасата, вже заздалегідь подає на векселі особу, яка це за нього виконає; це так зв. адреса в потребі; тоді пишеться „на випадок потреби у . . . . ." Ні акцептант, ні виставець власного векселя не можуть вказувати адресу в потребі.

Адреса в потребі не може бути на іншу місцевість, ніж місце платности векселя, бо це могло б посідачеві векселя утруднити виконання його прав.

Якщо не було застереження „без протесту", то умовою інтервенції є протест. Перед запротестуванням векселя не вільно інтервеніювати, бо це не дало б виручникові прав до реґресу.

Акцепт через виручення уміщується на векселі. Виручник має вказати, на чию користь інтервеніює, а коли такої вказівки нема, то вважається, що інтервенція була на користь виставника; відповідальність виручаючого акцептанта така сама, як того, кого він виручає.

Заплата через виручення має бути виконана найпізніше наступного дня, по останнім дні, встановленім для протесту векселя з причини незаплати, тобто четвертого буднього дня, рахуючи від дня платности. Якщо на векселі вказано особи, які в потребі мають заплатити,то посідач векселя повинен пред'явити його всім тим особам, а на випадок незаплачення — запротестувати. Незапротестування звільняє того, хто подав адресу в потребі, і всіх його наслідників від відповідально-

сти. Заплату через виручення підтверджуємо на векселі та називаємо особу, на користь якої доконано заплати.

Виручник у заплаті вступає у всі права посідача векселя супроти виученого і його попередників, але наслідники виученого вільні від відповідальности.

ВЕКСЕЛЕВИЙ ПОЗОВ.

Якщо посідач векселя нотифікував свого попередника про реґрес, а не одержав від нього суми реґресового рахунку, то подає позов до суду.

Позивати можна індосантів, виставника, акцептанта і поручників, бо вони всі відповідають солідарно. Можна пропустити довільну особу, а позвати інші, або напр., відступити від позву проти одної особи, а позвати натомість іншу. Одначе тут обов'язують певні реченці: Векселеві претенсії проти акцептанта задавнюються по трьох роках, рахуючи від дня платности векселя, претенсії посідача векселя проти індосантів і виставника по році від дня протесту, а індосантів між собою по шістьох місяцях від дня, коли індосант викупив вексель, або в якім доручено йому скаргу. Ці реченці продовжуються у відношенні до акцептанта і виставника на три роки, якщо вони зі шкодою для посідача векселя, неслушно збагатилися.

Задавнення векселевих претенсій переривають:

а) подання позву,

б) зголошення претенсії в угодовім або конкурсовім поступуванні.

в) письмове признання претенсії, яке дає довжник; усне признання, напр., прохання відкласти позов на якийсь час, не перериває задавнення.

По перерві задавнення рахується від початку.

Тому що перерва діє лише проти тої особи, яку позвано до суду, повинен індосант, який заплатив вексель, позивати всіх попередників відразу.

У позві домагається позовник, щоб суд видав проти позваних наказ заплати. Суд видає такий наказ без виклику позваних до розправи, тобто доручає їм, щоб заплатили позовникові до 3-х днів векселеву претенсію разом з витратами, або щоб подали проти наказу в тому часі свої закиди. Якщо позвані подадуть закиди, відбувається розправа, коли ж ні, тоді наказ стає правосильний і має силу вироку та становить підставу екзекуції.

Позваний довжник може боронитися з а к и д а м и. Закиди діляться на такі, які випливають з самого векселя і діють проти кожного позовника, т. зв. р е ч е в і або о б'є к т и в н і з а к и д и, і на такі, які випливають з правного відношення між позваним і позовником тобто о с о б и с т і, або с у б'є к т и в н і з а к и д и.

До речевих закидів належать: неважність векселя, брак векселевої здібности, сфальшований підпис позваного, брак важного протесту, задавнення, внесення векселевої суми до судового депозиту тощо.Таким закидом можна віддалити кожного позовника.

Особисті закиди, які спираються почасти на векселевий, почасти на цивільний закон, мають значення лише супроти тої особи, до якої відносяться.

Тут належать між іншими:

1. *Закид щодо компенсати.*

Якщо позиваючий власник векселя винен позваному гроші, то позваний може відрахувати собі свою претенсію від векселевої суми. Одначе не можна цього

закиду підносити, якщо йому належиться якась сума від виставника векселя чи котрогось з індосантів, а не від теперішнього власника.

2. *Закид щодо підпису з чемности.*

Позваний може лише тоді боронитися, що підписав вексель з чемности, не одержавши за це нічого, коли позовником є саме та особа, якій він дав підпис. Супроти інших осіб цей закид є без значення. Тому, коли хтось підписує якійсь особі вексель з чемности, повинен уважати, щоб та особа залишилась акцептантом, а він сам виставником або індосантом, бо тоді зможе через векселевий процес відібрати свою належність, якби довелося за вексель заплатити.

3. *Закид щодо виповнення векселя незгідно з умовою.*

Коли акцептант вручив комусь підписаний, але невиповнений вексель з тим, що він має бути виповнений згідно з умовою, а відборець векселя виповнив його незгідно з умовою (напр., вписав більшу суму), то можна тим закидом боронитися проти того, хто вексель виповнив. Якщо вексель перейшов в інші руки після виповнення, а набувець взяв його в добрій вірі, то треба його заплатити. Тому найкраще не підписувати векселя, що на ньому не означено щонайменше суми та дня платности.

4. *Закид щодо кавційного векселя.*

Коли, напр., службовець дав вексель як кавцію, а підприємець виповнив той вексель і заскаржив, хоча не заіснували ще обставини, що дозволяли б порушити кавцію службовця, то можна тим закидом боронитися, але лише супроти того підприємця, а не супроти дальших посідачів, які вексель у добрій вірі набули. Тому

приймаючи або підписуючи кавційний вексель, повинні заінтересовані скласти таку письмову заяву, якою означено точно ці умови, що дають право посідачеві векселя виповнити його та пустити в обіг, згл. домагатися заплати. Відпис такої заяви повинен приємець векселя зберегти в себе.

5. *Закид щодо неодержання валюти.*

Закид щодо неодержання валюти можна підносити тоді, коли не одержалося від позовника рівновартости векселевої суми, за яку він тепер позиває.

Якщо позваний подасть закид проти наказу заплати, суд призначає розправу. Нестійність закидів має для позваного той наслідок, що він зобов'язаний звернути всі витрати зв'язані з судовим поступуванням.

Якщо позваний не подав до 3-х днів закидів, або по виданні присуду не вніс до 8-ох днів відклику до вищої інстанції, то наказ заплати стає правосильний і наступає екзекуційне стягнення належности.

ДУПЛІКАТИ І ВІДПИСИ.

При обговорюванні звичаєвих векселевих вимог згадано про можливість векселевих дуплікатів. Дуплікат це другий чи третій примірник векселя, виставлений тим самим виставником, а хоча кожний з них є оригінальним векселем, проте всі разом творять одну цілість і одно лише векселеве зобов'язання. Конечне при тому, щоб кожний примірник був в змісті означений як „перший", „другий", „третій" (prima, secunda, tertia) бо інакше уважався б за окреме зобов'язання.

Крім дуплікатів, виставлюваних для забезпеки виставляємо ще дуплікати з метою улегшення обігу векселя. Коли трасат живе далеко, а вистав-

ник хотів би пред'явити йому вексель до акцепту, тоді виставляє одночасно два примірники: Перший, на якім пише примітку „лише до акцепту", висилає до знайомої особи або кредитової установи в місці замешкання трасата, з проханням пред'явити вексель до акцепту і переховати у себе. Другий примірник (secund-y) може тимчасом індосувати і пустити в обіг, написавши на ньому перед тим „перший примірник у перехованні у . . . . . ", щоб останній посідач векселя міг собі його відібрати перед днем платности. Це конечне, бо трасат обов'язаний заплатити лише за зворотом акцептованого ним примірника і того, який був в обігу. Коли перший стверджує його зобов'язання, то другий є доказом для посідача векселя, що саме він управнений до відбору векселевої суми.

Якщо переховуючий пріму не схотів би видати її посідачеві другого примірника, треба зладити протест з причини невидання і пред'явити до заплати обіговий примірник разом з протестом.

Виставити дуплікат може лише виставник векселя. Тому, коли б котрийсь з пізніших посідачів потребував дуплікату, мусить звернутися з тим домаганням до свого попередника, той до свого і так аж до виставника. Витрати йдуть у тім випадку на рахунок того, хто домагається дуплікату.

Копія векселя це дослівний відпис оригіналу, разом з усіма подробицями (примітками й індосами), які на нім находяться.

Зробити відпис (копію) векселя може кожний його посідач.

І дуплікат, і копія може служити в першу чергу до улегшення обігу векселя, бо оригінальні індоси й інші

векселеві примітки, поміщені на копії, мають ту саму правну силу, що поміщені на оригіналі векселя.

Ще частіше служить копія до підтвердження часткової заплати векселя.

Коли в реченці платности трасат заплатить лише частину векселевої суми, то на векселі треба зробити відповідну примітку, а крім цього посідач векселя має видати йому окрему посвідку. Тоді робить копію векселя, що її зворотна сторінка буде виглядати так:

За нас на доручення Краєвого Господарського Товариства „Сільський Господар" у Львові.

Вартість у рахунку.

Львів, 18. травня 1943.

Краєвий Молочарський Союз
„МАСЛОСОЮЗ"
Кооп. з обм. відповід.

А. Палій *А. Мудрик*

Доти копія

Відси оригінал.

Одержано як часткову заплату зл. 250,—
(двісті п'ятдесят злотих).

Львів, 1. червня 1943 р.

Краєве Господарське Товариство
„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР"
у Львові

Т. Войнаровський вр., Ю. Мудрак вр.

Посідач векселя вручить цю копію трасатові, бо оригінал буде потрібний до реґресового поступування супроти попередників.

ВЕКСЕЛЕВА ЗДІБНІСТЬ.

Право брати на себе векселеві зобов'язання називається пасивною, а набувати векселеві управнення активною векселевою здібністю.

Пасивну векселеву здібність має кожна особа, що може брати на себе зобов'язання згідно з постановами цивільного закону. Це відноситься і до фізичних і до правних осіб (спілки, кооперативи, громади і т. п.).

Малолітні (від 7. до 21. року життя), що хочуть узяти на себе векселеве зобов'язання мусять одержати на це дозвіл батька або опікуна. Тільки малолітні, що покінчили 18 літ життя мають право самостійно векселево зобов'язуватись і відповідають за те зобов'язання до висоти того свого майна, яке власною працею придбали, або яке їм віддано до самостійного розпорядження, як чисту надвишку прибутків їх майна. За психічно хворих і таких, що находяться під курателею, діють їх законні заступники.

Активну векселеву здібність мають ті особи, що можуть самостійно набувати права.

Якщо на векселі находяться підписи осіб, що не мають векселевої здібности, то, незалежно від цього. зобов'язання інших підписаних на векселі осіб важні.

АМОРТИЗАЦІЯ ВЕКСЕЛЯ.

Векселевий довжник обов'язаний до заплати лише за зворотом векселя. Отже коли вексель знищиться або загине, не міг би віритель домагатися заплати, що бу-

ло б цілком неслушним збагаченням довжника. Тому в законі находяться постанови, що мають на меті оборонити слушні права вірителів через судове уневажнення утраченого документу; це т. зв. амортизація векселя.

Амортизація векселя допускальна у всіх випадках утрати (знищення, крадіж, згублення). Кожний вексель може бути амортизований, навіть задавнений або невиповнений.

Домагатися амортизації має право той, кому вексель загинув, тобто останній його посідач.

Амортизаційне поступування зачинається від того, що пошкодований подає заяву про амортизацію до городського суду місця платности векселя. У заяві треба подати основний зміст векселя (законні векселеві вимоги) і доказати, що заявник є правним посідачем (при індосах in blanco сам факт посідання, при повних індосах неперерваний ланцюг індосів).

Суд закликає в часописах теперішнього посідача векселя, щоб до 60 днів зголосився і пред'явив вексель судові. Цей реченець 60 днів рахується від дня платности векселя, а коли заяву подано до платности або день платности не був зазначений, то від дня оголошення. Суд рівночасно повідомляє трасата і всіх довжників, вказаних у заяві про амортизацію, про початок амортизаційного поступування і його вислід, щоб перешкодити евентуальній виплаті до рук неуправненого.

Коли впродовж 60 днів ніхто не зголоситься, суд признає вексель амортизованим. Якщо зголосився б хтось, в чиїм посіданні вексель находиться, то мусить пред'явити вексель судові з метою показання його тому, хто домагається амортизації, а суд переслухавши сторони, перериває дальше поступування.

Переведення спору про вексель між тим, що дома-

гається амортизації і посідачем, суд залишає заінтересованим сторонам.

Якщо трасат, одержавши повідомлення про початок амортизаційного поступування, все ж таки заплатить за вексель,то робить це на власну відповідальність, бо знає, що посідач такого векселя в першу чергу повинен пред'явити його судові. Натомість внесення векселевої суми до судового депозиту звільняє його цілковито від зобов'язань.

Коли суд оповістив заклик про пред'явлення векселя, а реченець його платности вже минув, в такому разі той, хто подав заяву про амортизацію може домагатися від векселевого довжника, щоб він вніс векселеву суму до судового депозиту або заплатив йому за кавцією; кавція тут потрібна довжникові на випадок коли б виявилося, що особа, яка домагалася амортизації, не була управнена до відбору векселевої суми. Право вибору — чи внести гроші до суду,чи заплатити за кавцією — належить довжникові. В якій формі має бути кавція уділена (порука, застав), це залежить від умови сторін.

Якщо трасат не внесе суми до депозиту ні не заплатить векселя за кавцією, можна на підставі векселевої копії зладити протест і розпочати реґресове поступування проти попередників.

Судова постанова, що признає вексель амортизованим, цілковито заступає сам вексель і дає підставу виконувати всі права з векселя проти трасата, як і проти реґресових довжників.

Очевидно, конечний тут протест зладжений на підставі векселевої копії.

ФАЛЬШИВІ ВЕКСЕЛІ.

Фальшування векселя може йти в двох напрямах: зміни тексту самого векселя і фальшування підписів.

Зміна тексту векселя зобов'язує тих, що підписали вексель зі зміненим змістом.

Отже, коли вексель був виставлений на зл. 250.—, а суму змінено на зл. 2.500,—, змінено реченець платности чи прізвище ремітента, то хто підписав вексель перед зміною, відповідає за попередній, а хто підписав по зміні — за пізніший текст.

Фальшиві підписи можуть бути:

а) видумані, коли подано прізвище неіснуючої зовсім особи;

б) підроблені, коли підпис не походить з руки тої особи, що є підписана;

в) перероблені, коли до правдивого підпису якоїсь особи додано фальшиве ім'я або додаток „спілка", щоб змінити обсяг відповідальности, а навіть вказати на іншу особу.

Особа, якої підпис сфальшовано, векселево не відповідає, а той, хто підпис сфальшував, також не може бути потягнений до векселевої відповідальности, лише відповідає цивільно за заподіяну шкоду і карно за фальшування підписів.

Одначе сфальшування якогонебудь підпису, навіть акцептанта або виставника не зменшує важности інших, правдивих підписів.

ІНКАСУВАННЯ ВЕКСЕЛІВ ПОШТОЮ.

Інкасування векселів насувало труднощі не лише для посідача векселя, з огляду на зв'язані з тим витрати, але і — в першу чергу — для трасата, що мешкав

у такій місцевості де не було ніякої кредитової установи. Тоді конечний був доміциль, оплата провізії банкові, кількакратне пересилання грошей і т. д.

На основі законів кол. Польської Держави, що діють тепер на обширі Генеральної Губернії, можна заінкасувати вексель за допомогою кожного поштового уряду.

Посідач векселя пересилає його порученим листом до поштового уряду місця платности, додаючи до нього т. зв. платничу карту і поштовий переказ, заадресований на своє ім'я.

Грошова сума інкасованого поштою векселя не може перевищувати зл. 2000.—, тому що в Генеральній Губернії не можна одним грошовим переказом пересилати вищу суму.

Пошта рахує собі 40 грошів за пред'явлення векселя до заплати — без огляду на висоту його суми — та відсилає векселеву суму, відраховуючи звичайну належність за пересилку грошей.

Протестуванням незаплачених векселів, як це було в кол. Польщі, поштові уряди Генеральної Губернії не займаються.

ДЖЕРЕЛА:

В. Боберський: Австрійський векселевий закон в практиці.

Д-р І. Цьокан: Наука о торговлі.

Dr. A. Doliński: Polskie prawo wekslowe.

Dr. T. Lulek: Zarys nauki o wekslach.

Dr. F. Tomanek: Handel towarowy i pieniężny.

ЧЕК У ПРАКТИЦІ.

ПОХОДЖЕННЯ ЧЕКУ, ЙОГО СУТЬ І ГОСПОДАРСЬКЕ ЗНАЧЕННЯ.

Правзором, із якого розвинувся чек, був звичайний п е р е к а з (доручення заплати). Переказ, це грамота, якою виставник доручає означеній особі, або установі, т. зв. т р а с а т о в і, у якого має свої майнові засоби (гроші, товар), щоб виплатив із тих його майнових засобів означеній третій особі, вказану кількість. Такі найдавніші перекази стрічаємо в англійських королів, що вирівнювали свої платничі зобов'язання, видаючи замість грошей доручення до скарбниці (exchequer bills), щоб виплатила дану суму грошей окресленій особі. Звичайні, а коли вони між купцями, то купецькі перекази й тепер нерідко в ужитку.

Одначе куди частіше вживають особливих переказів — ч е к і в.

Чек, це грамота, якою виставник доручає б а н к о в і, який має до його розпорядження грошові засоби, і з яким він склав попередньо відповідний договір про це, — щоб виплатив окресленій особі або пред'явникові за пред'явленням чеку окреслену грошеву суму.

Отож чек — переказ на банк. Банк є трасатом, бо на нього виставляється чек. Той, що хоче користуватися чеком мусить мати з банком відповідний договір. Банк відкриває своєму клієнтові ч е к о в е к о н т о,

яким він може розпоряджатися; це конто може складатися із вкладів самого клієнта, тобто власника конта, або з вплат третіх осіб на його конто, або з банкового кредиту, який банк відкриє клієнтові до означеної висоти. Усі прибутки вписує банк в добро клієнта на його конто, а усі видатки, тобто виплати, в його тягар. Клієнт, власник конта, дістає від банку **чекову книжечку** у вигляді бльокнота з відривними чеками. Він виставляє чек або тоді, коли сам хоче підняти гроші з свого конта, або коли хоче дати чек другому замість заплати готівкою. Той, що дістане чек, може пред'явити його банкові і одержить означену на чеку суму, або може передати чек далі, тобто дати його рівнож замість заплати готівкою.

Чек має, — як платничий засіб, — велике значення головно в торгівлі. Так, як і вексель, це засіб, що ощаджує готівковий оборот, бо готівка входить в рух щойно за пред'явленням чеку банкові до заплати. Власник банкового чекового конта може вигідно й дешево розпоряджати своїми грішми. Таким чином його платничий оборот полагоджує за нього банк; він не наражений на втрати внаслідок похибок в рахуванні, через прийняття фальшованих грошей, через вогонь, чи крадіж. До того — його грошові запаси не лише даром зберігаються, але й приносять йому користь у відсотках.

Для народної господарки користь в тому, що через банки більше грошей, хвилево непотрібних власникові, доцільно зужитковуються.

Через своє значення, стоїть чековий оборот під охороною окремого чекового закону. У нас діє тепер давній польський закон з 28. квітня 1936 р.

ЗАКОННІ ЧЕКОВІ ВИМОГИ.

Згідно з законом, чек мусить формою і змістом додержуватись ряду вимог, без яких не буде важний і не матиме законної охорони. Ці вимоги ось такі:

1) *Назва „чек" у тексті самого документу;* отже в самому змісті, а не, напр., у заголовку, або збоку мусить приходити слово „чек".

2) *Безумовне доручення заплатити означену грошову суму.* Отож, так, як це ми бачили при векселевих вимогах, виставник мусить змістом його виразно доручити виплату, без будьяких застережень, чи обумовлень. Виходить з цього припису також, що вільно доручити виплату лише в готівці, тобто в грошах, а не, як напр., при звичайних переказах, в товарах, чи яких інших майнових цінностях. У нас вільно тепер виставляти чек лише на краєву валюту. Цю грошеву суму треба виразно й точно окреслити (напр., тисяча злотих). Коли в чеку виписано чекову суму двічі, раз цифрово, раз словами, у випадку різниці між ними, чек важний на суму написану словами. Коли написано суму більше разів цифрою, тоді чек важний в разі різниці — на меншу суму.

3) *Прізвище того, що має платити (трасата).* Трасатом згідно з законом може бути лише „банк", тобто державні, або саморядні кредитові установи, щадничі каси й банкові підприємства, з виїмком т. зв. вимінних контор та заставничих установ. Тому „прізвище" слід вважати за ф і р м у банку. Розуміється, це буде той банк в якому виставник має своє чекове конто.

4) *Означення місця платности.* Закон наказує вправді, щоб на чеку подати місце, в якому має бути

заплачений чек, одначе в недостачі цього не уневажнює чеку, а становить, що в тому випадку за місце платности вважається місце подане при фірмі трасата; коли при ньому подано кілька місць, тоді важне те, що подане перше. Коли при фірмі трасата не подано ніякого місця, тоді місцем платности є місце виставлення чеку, а коли й того не подано, тоді за місце виставлення вважається місце подане біля прізвища виставника. Можна означити теж місце платности в третьої особи, але і ця особа мусить бути банком (див. вище).

5) *Означення місця й дати виставлення чеку.* Дату треба написати, подаючи день, місяць і рік, при чому місяць прийнято писати словом, щоб запобігти фальшуванню.

6) *Підпис виставника.* Виставником може бути (як і при векселі), лише особа, що має т. зв. правну дієздатність, тобто може власним діянням зобов'язуватись. Усі повнолітні (з покінченням 21 року життя) засадничо мають те право хіба, що з будьякої причини вони в ньому обмежені (напр., умово хорі). Малолітні що покінчили 18 рік життя, можуть зобов'язуватися, отже і підписувати чеки, але лише до висоти майна, яке самі власною працею придбали, або до висоти чистої надвишки приходу їх майна, яку їм віддано до розпорядження. Поза тим для їх зобов'язання треба згоди батька, або опікуна. Підпис особи має бути власноручний і, хоч закон говорить лише про прізвище, повинен обіймати теж ім'я. Коли підписується правна особа (напр., спілка), треба подати її повну статутову фірму. Хто підписує без уповноваження за другу особу на чеку, відповідає з чеку сам особисто. Коли хто не вміє або не може писати, може за нього підписати на його

доручення інший, але цей підпис мусить завірити нотар, або волосний уряд.

ЗВИЧАЄВІ (КУПЕЦЬКІ) ВИМОГИ.

Чек буде важний, коли додержано його законні вимоги. Одначе практика чекового обороту встановила ще ряд звичаєвих вимог, без яких чековий оборот утруднений, або й неможливий. Банки дають своїм клієнтам чекові книжечки, що мають звичаєм приняту форму і обіймають поруч з законними, усі ці звичаєві вимоги. Ці звичаєві вимоги такі:

1. *Число чеку,* — для кращого перегляду чекового обігу.

2. *Число чекового банкового конта власника,* — для кращої орієнтації банку.

3. *Повторення суми до виплати,* числом в правому розі вгорі чеку для перевірки з тим, що в самому тексті пишеться суму словами.

4. *Інколи вимагають подати прізвище того,* кому видано чек.

Чекова книжечка уложена так, що при кожному чеку, при хребті книжечки є відтинок, який після відірвання чеку остається в книжечці. Кожний такий відтинок означений тим же числом, що й чек і має друковані рубрики, в яких виставник чеку, для свого перегляду вписує дату виставлення чеку, суму, на яку виставив чек та прізвище того, кому його вручив.

Прийнятий загально у нас чек з усіми законними й звичаєвими вимогами, виглядає, виповнений, ось так як взір поданий на стор. 54-ій.

На ньому бачимо ліворуч відтинок, що останеться в чековій книжечці після видачі чеку. Тут число чеку,

Взір виповненого чеку.

прізвище того, кому видано чек, чекова сума й дата виставлення. Праворуч сам чек з усіма законними і звичаєвими вимогами.

ЧЕКОВЕ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ.

Виставник чеку відповідає за те, що банк виплатить чекову суму; кожне застереження виставника чеку, яким він хотів би звільнитися від цієї відповідальности — неважне і вважається за неіснуюче. Виставник мусить, — у хвилині, коли виставляє чек, — мати в банку, що є трасатом, на свому чековому конті вистачальні грошові засоби на покриття чеку. Хто виставляє чек не маючи покриття, відповідає не лише посідачеві чеку за чекову суму, всякі шкоди і відсотки проволоки, але підлягає теж карі в'язниці до 2 літ і гривни, або арешту до 2 літ і гривни. Тим способом закон хоче забезпечити певність чекового обігу.

Закон постановляє, що чеку не можна „приняти", тобто „акцептувати", як це передбачене при векселях. Це значить, що банк, на який виставлено чек (трасат) — не може перед заплатою своїм підписом „акцептувати" чеку і тим чином взяти на себе чекове зобов'язання. Отже банк-трасат ніколи не є чеково зобов'язаний, а коли безпідставно не виплатить чекової суми — відповідає за це не перед посідачем чеку, а перед виставником. Натомість чекове зобов'язання мають поручники та індосанти (див. нижче) — усі солідарно супроти посідача чеку.

У випадку, коли хтось змінить текст чеку, тоді особи, що підписали перед зміною, відповідають за первісним текстом, а ті, що підписали після зміни, за зміненим текстом чеку.

ВЛАСНІСТЬ ЧЕКУ.

Чек можна виставити або: 1) на окреслену особу (ремітента) з застереженням „або на доручення", чи без ніякого застереження; тоді ця названа особа має сама право пред'явити чек до заплати банкові або може його перенести на іншу особу.

2) На окреслену особу з застереженням „не на доручення", чи рівнозначним іншим і тоді названа особа може лише сама пред'явити чек до заплати, а не має права перенести його далі.

3) На „пред'явника" або теж на означену особу і „пред'явника"; тоді кожночасний посідач є рівночасно власником чеку і може пред'явити чек до заплати.

Виставник може виставити чек рівнож на себе самого, коли сам хоче з свого чекового конта в банку підняти гроші.

ПЕРЕНЕСЕННЯ ВЛАСНОСТИ ЧЕКУ.

Правний посідач і управнений з чеку є або той, що на його ім'я виставлено чек (ремітент), або коли чек є на „пред'явника" — кожночасний посідач. Чек виставлений на окреслену особу з додатком на доручення, або без ніякого додатку, можна перенести на іншу особи шляхом т. зв. і н д о с у (див. векселевий індос). Чек на пред'явника можна передати іншій особі без індосу або можна його індосувати.

Індос, це заява правного посідача чеку, що свої чекові права передає на іншу особу. Індос мусить бути б е з у м о в н и й, тобто без ніяких обмежень, чи застережень.

Він може бути або:

а) п о в н и й, тобто (виразно, словами стверджувати, що посідач переносить власність чеку на дору-

чення окресленої особи (індосатара) — напр., „замість мене на доручення Михайла Калимона", і підпис, або

б) н е п о в н и й, що обіймає лише підпис посідача, який переносить власність чеку; такий індос зветься „індос ін блянко" (на біло) і вважається, що кожний, що має чек за таким індосом ін блянко є його правним посідачем, бо може своє прізвище вписати з заявою перенесення над підписом того, що індосував.

Індосатар, що дістане чек з п о в н и м індосом, може перенести його далі лише шляхом свого індосу. Той, що одержав чек з індосом ін блянко може перенести його на іншу особу без ніяких формальностей.

За правного посідача чеку вважається того, хто викаже своє право неперерваним рядом індосів. Отже, коли повний індос окреслює особу, на якої доручення перенесено чек, то правним посідачем є лише та окреслена особа, поки дальшим індосом (повним, або неповним) зі своїм підписом не перенесе власности чеку на іншу особу. При індосі ін блянко кожний посідач вважається правним посідачем, хіба, що йому докажуть, що набув чек у злій вірі.

Коли індос є ін блянко, тоді його посідач може:

а) виповнити індос своїм, або чужим прізвищем і тоді та особа буде управнена, якої прізвище вписано;

б) індосувати чек далі ін блянко, або на іншу означену особу;

в) перенести чек на іншу особу, без виповнення існуючого вже індосу і без нового свого індосу.

Індос вміщується з правила на відворотній сторінці чеку або, якщо нема вже місця, на доліпленому продовженні.

Індосант (той, що індосував чек) може заборонити дальшого індосування відповідною приміткою біля свого

індосу (напр. „не на дальше доручення"); тоді він не відповідає перед дальшими індосатарами, коли чек буде перенесений далі. Коли індос має примітку „валюта до відбору", „до інкаса", чи подібне, тоді індос уповажнює лише до даної чинности і посідач не може його далі індосувати.

ЧЕКОВА ПОРУКА.

Заплату чеку можна забезпечити чековою порукою щодо цілої чекової суми, або її частини. Порука мусуть бути висловлена виразно (напр. „ручу"), мусить бути вміщена на самому чеку, або його доліпленому продовженні і повинна вказувати за кого її дано. Коли цього не написано, вважається, що порука за виставника. Ручитель відповідає так, як той, за кого ручить. Коли він викупить чек, має він усі права з чеку.

ЗАКРЕСЛЕНИЙ І РОЗРАХУНКОВИЙ ЧЕК.

Щоб обмежити можливість надужиття, може виставник поставити на першій сторінці чеку дві рівнобіжні лінії, т. зв. „закреслення". Це значить, що банк-трасат має право виплатити чекову суму лише іншому банкові, або до рук свого постійного клієнта. Тим чином все знається того, хто пред'явив чек до заплати і дістав заплату. Таке закреслення є з а г а л ь н е, коли між лініями не вписано нічого, або слово „банк", „банкир": тоді можна виплатити чекову суму кожному банкові. Закреслення о с о б л и в е (спеціяльне) є тоді, коли між лінії вписано назву банку; тоді вільно виплатити чекову суму лише тому названому банкові. За незгідне виплачення відповідає банк-трасат до висоти чекової суми.

Виставник, або посідач може вмістити на передній

сторінці впоперек чеку застереження „перелити на рахунок", або інше однозначне. Тоді банк-трасат не виплачує чекової суми готівкою до рук посідача, тільки вписує на добро його рахунку.

ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ЧЕКУ ДО ЗАПЛАТИ.

Чек є завжди платний за пред'явленням і тому немає на ньому дати платности. Чек треба пред'явити до заплати банкові, коли він виставлений і платний в тій самій державі, протягом десяти днів від дня виставлення. Чек платний в іншій державі, як був виставлений, але в тій самій частині світа, треба пред'явити до заплати протягом двадцяти днів, а в іншій державі в іншій частині світу — протягом сімдесяти днів.

При обчислюванні днів рахується день виставлення за перший день.

Банк-трасат виплачуючи чекову суму може домагатися звороту чеку з потвердженням відбору грошей. Посідач мусить теж прийняти частинну заплату і тоді це зазначується на чеку.

ДОХОДЖЕННЯ ЧЕКОВИХ ПРАВ.

Чек є звичайно коротко в обігу і звичайно протягом десяти днів він буває зреалізований (викуплений). Одначе буває, що банк-трасат відмовить з будь-якої причини заплати, не зважаючи на пред'явлення чеку до заплати в приписаному часі. Щоб посідач міг тоді доходити своїх чекових прав супроти виставника, чи індосантів (евент. і проти ручителя) треба відмову банку щодо заплати чеку ствердити згідно з законом або:

а) нотаріяльним актом (протестом), або

б) заявою банку-трасата на чеку, що відмовлять-

ся виплатити чекову суму з поданням дня пред'явлення до заплати, або

в) заявою розрахункової палати, що чек пред'явлено в приписаному часі безуспішно до розрахунку та його не викуплено.

Посідач є звільнений від обов'язку протесту, згл. іншої заяви, і не тратить своїх прав, якщо виставник, індосант, або ручитель вмістив на чеку примітку: „без протесту", „без коштів", або іншу однозначну.

Протест згл. іншу передбачену заяву треба зробити протягом часу передбаченого до пред'явлення до заплати, а коли чек пред'явлено до заплати в останньому дні, тоді це треба зробити в першому будному дні після цього.

Протест — це документ, яким нотар у приписаній формі стверджує, що трасат не викупив чеку.

Посідач чеку має обов'язок повідомити про незаплачення чекової суми свого попередника індосанта та виставника чеку протягом чотирьох днів від дня протесту згл. заяви, а коли був вільний від обов'язку протесту (див. вище) то від дня пред'явлення чеку до заплати. З черги кожний індосант має протягом двох днів від дня повідомлення його, повідомити свого попередника. Коли індосант не вказав своєї адреси — треба повідомити його попередника.

Хто не повідомить в означеному реченці про незаплату — той вправді не тратить чекових прав, але відповідає за шкоду, яка повстала б через те (до висоти чекової суми).

Усі особи, зобов'язані на підставі чеку, відповідають посідачеві чеку солідарно. Посідач може домагатися заплати від одного, кількох або й усіх зобов'язаних.

Те саме право має кожний, що викупив чек, відносно його попередників.

Посідач чеку має право домагатися від других чекових довжників заплати чекової суми, відсотків 6% від дня пред'явлення, необхідних коштів, зокрема коштів протесту, і комісової провізії в висоті 1/6% чекової суми.

Хто викупив чек, має право домагатися, щоб йому видано чек з потвердженням заплати.

Посідач чеку, якому виставник чи індосанти відмовили заплати, може внести до суду чековий позов. Судове поступування на основі чеку таке, як на основі векселя (див. вище).

ЗАДАВНЕННЯ ЧЕКОВИХ ПРАВ.

Права посідача чеку супроти виставника, індосантів, чи ручителів задавнюються за шість місяців від кінця реченця до пред'явлення чеку до заплати. Права ж індосантів між собою задавнюються рівнож за шість місяців, одначе від дня в котрому кожний з них викупив чек, або коли його пізвано перед суд.

ДОМАГАННЯ ІЗЗА НЕСЛУШНОГО ЗБАГАЧЕННЯ.

Виставник чеку, що його чекове зобов'язання погасло внаслідок задавнення або недодержання реченців, є зобов'язаний супроти посідача чеку, якщо неслушно збагатився зі шкодою посідача. Одначе тоді посідач чеку мусить внести проти виставника звичайний, а не чековий позов. Таке домагання посідача з цього приводу задавнюється за три роки, рахуючи від дня погаснення чекового зобов'язання.

ВІДПИСИ ЧЕКУ.

Коли чек — не на пред'явника, а на окреслену особу (ремітента) — виставлений в іншій державі, як є платний, тоді можна виставити кілька його рівнозвучних примірників. Вони повинні бути означені порядковими числами в самому змісті чеку. Заплата за один із примірників чеку звільняє усі. Відписи мають завдання полегшити оборот чеку, подібно, як це ми бачимо при векселях.

АМОРТИЗАЦІЯ ЧЕКУ.

Той, кому пропав чек може домагатися шляхом судового поступування — на основі його заяви в городському суді, визнати чек за амортизований. Це поступування таке саме як при амортизації векселів.

ЗМІСТ:

ВЕКСЕЛЬ У ПРАКТИЦІ.

ЧЕК У ПРАКТИЦІ.